

คำชี้แจงการใช้ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ

เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี

การใช้ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี จะเกิดประโยชน์สูงสุด นักเรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความรู้พื้นฐานของตนเอง จำนวน 10 ข้อ ตรวจสอบคำตอบแล้วบันทึกคะแนนที่ได้
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนศึกษาใบความรู้ที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี จากชุดฝึกทักษะปฏิบัติ เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี ให้เข้าใจ และจดบันทึกข้อสรุปลงในใบกิจกรรมที่ 1.1 เรื่อง งานบายศรี
3. ทำกิจกรรมในใบกิจกรรมที่ 1.2 เรื่อง วาดภาพบายศรี
4. ทำแบบฝึกหัดที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี
5. เมื่อศึกษาชุดฝึกทักษะปฏิบัติ เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี จบทั้งชุด นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 10 ข้อ ตรวจสอบคำตอบแล้วบันทึกคะแนนที่ได้ เปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน เพื่อดูความก้าวหน้าและวัดความเข้าใจของตนเอง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนศึกษา ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี จบแล้ว นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ได้

1. อธิบายความเป็นมา คุณค่าของงานบายศรีได้
2. บอกลักษณะของบายศรีได้
3. จำแนกประเภท รูปแบบของบายศรีได้
4. อธิบายประโยชน์และคตินิยมที่ได้จากการทำงานบายศรีได้

ประโยชน์ในการใช้ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ

เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี

1. นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
2. นักเรียนสามารถสรุปความเป็นมาของงานบายศรีได้
3. นักเรียนสามารถวาดภาพระบายสี บายศรีที่นักเรียนสนใจได้
4. นักเรียนมีความมุ่งมั่นทำงานจนสำเร็จ มีความประณีต รอบคอบ

ทำงานอย่างมีความสุข

แบบทดสอบก่อนเรียน

รายวิชา ง 30239 งานประดิษฐ์ใบตอง
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2
เวลา 10 นาที

คำชี้แจง แบบทดสอบมีทั้งหมด 10 ข้อ รวม 10 คะแนน
ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว
โดยทำเครื่องหมาย x ลงในกระดาษคำตอบ

- คำว่า “บาย” เป็นคำเขมรมีความหมายตรงกับข้อใด
 - ข้าวสุก
 - ข้าวเจ้า
 - ข้าวดิบ
 - ข้าวเหนียว
- คำว่า “สิริ” ในภาษาบาลีมีความหมายว่าอย่างไร
 - แปลว่า อิ่มเอม
 - แปลว่า ข้าวสุก
 - แปลว่า สิริมงคล
 - แปลว่า มิ่งขวัญ
- บายศรี สันนิษฐานกันว่าได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิใด
 - ลัทธิขวา
 - ลัทธิพราหมณ์
 - ลัทธิฮินดู
 - ลัทธิมอญ

4. บายศรีแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือข้อใด
- ก. บายศรีปากชาม บายศรีของราษฎร
 - ข. บายศรีของราษฎร บายศรีทางหงส์
 - ค. บายศรีของราษฎร บายศรีของหลวง
 - ง. บายศรีของหลวง บายศรีตอรองทองขาว
5. ข้อใดคือส่วนประกอบหลักของบายศรีปากชามทั้งหมด
- ก. ตัวบายศรี แมงดา กระตักข้าว
 - ข. ต้นกล้วย ตัวบายศรี ดอกไม้ชื่อเป็นมงคล
 - ค. ตัวบายศรี กรวยข้าว ดอกไม้ชื่อเป็นมงคล
 - ง. ตัวบายศรี แมงดา กรวยข้าว
6. ข้อใดคือการนำบายศรีไปใช้ประโยชน์ในพิธีเกี่ยวกับสถานที่
- ก. การทำขวัญข้าว
 - ข. การสู่ขวัญ
 - ค. การบวงสรวงเทวดา
 - ง. การสืบทอดแบบล้านนา
7. การบวงสรวงเทพยดาในทุก ๆ พิธีกรรมจะขาดบายศรีใดไม่ได้
- ก. บายศรีปากชาม
 - ข. บายศรีเทพ
 - ค. บายศรีพรหม
 - ง. บายศรีบัลลังก์

8. ข้อใดคือบายศรีปากชามทั้งหมด
- ก. บายศรีสุวรรณี บายศรีกรุณา
 - ข. บายศรีปวีณา บายศรีวิไลยภรณ์
 - ค. บายศรีประไพพิศ บายศรีจริยญา
 - ง. บายศรีวราภรณ์ บายศรีประไพพิศ
9. พานบายศรีบอกถึงคติธรรมทางพุทธศาสนา 2 ประการ คือข้อใด
- ก. ขันติ โสรัจจะ
 - ข. ถันทะ วิริยะ
 - ค. สัจธรรม อนิจจัง
 - ง. มุทิตา อุเบกขา
10. ขณะเป็นนักเรียน การเรียนทำบายศรีให้สำเร็จและดี เป็นศรีแก่ตัว และวงศ์ตระกูล ควรทำอย่างไร
- ก. ซื้อตำรามาหัดเอง
 - ข. ทำบุญใส่บาตรอุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูบายศรี
 - ค. ทำพิธีบวงสรวงครูบาอาจารย์
 - ง. ไม่ต้องทำอะไรเลย

กระดาษคำตอบ
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
สรุปผล				
คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้	
รวม 10 คะแนน				
เกณฑ์การประเมิน				
คะแนน 8 - 10 = ดีมาก			ผ่าน ☐ 😊	
คะแนน 5 - 7 = พอใช้			ไม่ผ่าน ☐ 😞	
คะแนน 0 - 4 = ปรับปรุง				

เฉลยคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ข้อ	คำตอบ
1	ก
2	ง
3	ข
4	ก
5	ง
6	ง
7	ก
8	ง
9	ก
10	ข

ใบความรู้ที่ 1

รายวิชา ง 30239 งานประดิษฐ์ใบตอง
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2
เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

ความเป็นมาของงานบายศรี

ภาพที่ 1.1 บายศรีใหญ่
(ชูชาติ นาโพทอง, 2549)

บาย เป็นคำเขมร

แปลว่า ข้าวสุก

บาย ภาษาถิ่นอีสาน

แปลว่า จับ สัมผัส จับต้อง

ศรี เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤตตรงกับภาษาบาลีว่า สิริ

แปลว่า มิ่งขวัญ

รวมความคำว่า บายศรี แปลว่า ข้าวอันเป็นสิริ ข้าวขวัญ
ภาชนะใส่เครื่องสังเวยในพิธีทำขวัญ หรือสิ่งที่ทำให้สัมผัสกับความดีงามตาม
ความหมายของชาวอีสาน

บายศรี เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทย โดยเฉพาะเรื่องขวัญ เรามักได้ยินคำว่า บายศรีสู่ขวัญ ควบคู่กันไปเสมอ ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญตามคติของคนไทย เชื่อว่าขวัญในตัวคนมีอยู่ 32 ขวัญ เป็นสิ่งที่เชื่อว่ายู่กับเนื้อกับตัวมาตั้งแต่เกิด จะทำให้มีความสุขไม่เป็นโรคภัย แต่ถ้าขวัญหายไป อาจจะทำให้เกิดความไม่สบาย ไม่รู้เรื่อง หรืออาจถึงแก่ความตายได้ จึงมักจะมีพิธีการบายศรีสู่ขวัญ ตามเรื่องต่าง ๆ เช่น ทำขวัญเดือน ทำขวัญเวลาเจ็บป่วย ทำขวัญนา

การสู่ขวัญ เป็นพิธีการที่มีการสืบทอดมาจากศาสนาพราหมณ์ เพราะบรรพบุรุษของไทย มีการนับถือทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ แต่ศาสนาพราหมณ์จะมีความเชื่อถือเรื่องผีสาংเทวดา ถือว่าเป็นเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่พิธีกรรมในศาสนาพุทธ จะไม่มีบายศรีเข้ามาเกี่ยวข้อง

บายศรี ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่า มีแหล่งกำเนิดมาจากสมัยใด อาจจะ เป็นเพราะบายศรีประดิษฐ์ขึ้นมาจากใบตองและดอกไม้สด มีอายุการใช้งานสั้น จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่มีหลักฐานหลงเหลืออยู่เพื่อการสืบค้นข้อมูล

คุณค่าของบายศรี

งานบายศรี เป็นสิ่งที่เคียงคู่กับคนไทยมาเนิ่นนาน และสภาพสังคมยังคงนิยมให้การเคารพบูชาบายศรี เพราะถือว่าเป็นของสูง บายศรีจึงมีคุณค่า ดังนี้

1. ใช้ในพิธีการต่าง ๆ ตามประเพณีนิยม
2. ช่วยพัฒนาจิตใจให้สงบเยือกเย็น
3. สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
4. เป็นอาชีพสร้างรายได้

ลักษณะของบายศรี

บายศรี เป็นเครื่องเซ่นขวัญหรือรับขวัญ ทำด้วยใบตองรูปคล้ายกระทง เป็นชั้น ๆ มีขนาดใหญ่เล็ก สอดขึ้นไปตามลำดับ เป็น 3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น 9 ชั้น มีเสาปักตรงกลางเป็นแกน มีเครื่องสังเวทวางอยู่ในบายศรีและมีไข่ขวัญเสียบอยู่บนยอด บายศรีมีหลายอย่าง เช่น บายศรีปากชาม บายศรีใหญ่

บายศรีอาจจะมีรูปแบบใดก็ได้ที่มีความสวยงามเป็นพิเศษ สามารถใส่ของมงคลต่าง ๆ ได้ หรือของสวยงาม จัดตกแต่งขึ้นตามรูปแบบโบราณนิยม หรือการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ โดยมีของมงคลต่าง ๆ ใส่ภาชนะวางไว้รอบ ๆ บายศรีก็ได้

ภาพที่ 1.2 บายศรีใหญ่ วัดบางอ้อใน
(ลีดา บัวขาว, 2549)

ประเภทของบายศรี

บายศรี แบ่งตามการใช้งานได้ 2 ประเภท คือ

1. บายศรีของหลวง
2. บายศรีของราษฎร

บายศรีของหลวง

บายศรีของหลวง หรือของพระมหากษัตริย์ ทรงใช้ในพระราชพิธีต่าง ๆ ตามพระราชประเพณีสืบเนื่องมาแต่โบราณ มี 3 ชนิด คือ

1. บายศรีสำหรับเล็ก ประกอบด้วย บายศรีแก้ว มีลักษณะเป็นพานแก้ว 3 ชั้น บายศรีทอง มีลักษณะคล้ายพานทอง 3 ชั้น และบายศรีเงิน มีลักษณะเป็นพานเงินซ้อนกัน 3 ชั้น เป็นขนาดเล็ก ตั้งบายศรีแก้วไว้กลาง บายศรีทองอยู่ข้างขวา และบายศรีเงินอยู่ข้างซ้ายของผู้รับทำขวัญ (เจ้าของขวัญ) สำหรับทำขวัญในงานเล็ก ๆ

2. บายศรีสำหรับใหญ่ ประกอบด้วย บายศรีแก้ว บายศรีทอง และบายศรีเงิน มีลักษณะเหมือนกัน แต่มีขนาดใหญ่ มีชุดละ 5 ชั้น สำหรับทำขวัญสมโภชในการอย่างใหญ่

3. บายศรีตองรองทองขาว คือบายศรีใหญ่ แต่เปลี่ยนเป็นไม้ของชั้น และแกนไม้ เป็นทองขาวเท่านั้น

บายศรีของราษฎร

บายศรีของราษฎร หรือบายศรีที่ใช้ในพิธีของราษฎร มีตั้งแต่ขนาดเล็ก ไปจนถึงขนาดใหญ่ โดยปกติใช้ใบตองตานีมาพับและเย็บแบบต่าง ๆ แบ่งตามขนาดได้ดังนี้

1. บายศรีปากชาม เป็นบายศรีขนาดเล็ก ใช้ชามใบย่อม ๆ ใบงาม ๆ

ภาพที่ 1.3 บายศรีปากชาม
(สิตา บัวขาว, 2550)

เช่น ชามเบญจรงค์ ถ้าหาชามที่สวยงามไม่ได้ ก็ใช้
ต้นกล้วยตัดเป็นท่อนแทนชาม เมื่อเสร็จพิธีก็
นำไปจำเริญ หรือทิ้งไปเลย ใช้ในงานพิธีตาม
ฐานะของครอบครัว หรือขนาดของโรงพิธี ซึ่ง
เป็นงานของหมู่คณะ เช่น พิธีบวงสรวง สังเว
บูชาครู เทพยดา อารักษ์ ทัว ๆ ไป

2. บายศรีใหญ่ หรือบายศรีสู่ขวัญ

หรือบายศรีเชิญขวัญ บางที่เรียกว่า
บายศรีรับขวัญ เป็นบายศรีขนาดใหญ่
จัดใส่ พาน โดก จะทำหลายชั้นซ้อนกัน
ก็ได้ตามขนาดของพิธี

ภาพที่ 1.4 บายศรีใหญ่ อบรมงานใบตอง ม.ราชภัฏราชนครินทร์
(ชูชาติ นาโพทอง, 2548)

ส่วนประกอบของบายศรีราษฎร์

บายศรีปากชาม

ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวบายศรี
2. แมงดา
3. กรวยข้าว
4. ดอกไม้ประดับตกแต่ง เช่น มาลัยตุ้ม มาลัยชีก อุบะ ตาข่าย ดอกบัว ดอกดาวเรือง ดอกกรัก ดอกพุด
5. เครื่องประกอบ เช่น ไข่ขวัญ แดงกวา กล้วยน้ำว่า ขนมนตัม

ภาพที่ 1.5 บายศรีปากชาม
(ลิตา บัวขาว, 2550)

บายศรีใหญ่

ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ภาชนะหรือฐานบายศรี
2. ตัวบายศรี
3. ยอดบายศรี
4. ดอกไม้ประดับตกแต่ง เช่น ดอกบัว ดอกดาวเรือง ดอกกรั๊ก ดอกพุด
อุบะ และดอกไม้ประดิษฐ์ต่าง ๆ
5. เครื่องประกอบ

ภาพที่ 1.6 บายศรีใหญ่
(ลิตา บัวขาว, 2549)

บายศรีใหญ่ แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ

1. บายศรีต้น บายศรีตั้ง หรือบายศรีชั้น
2. บายศรีใหญ่ หรือบายศรีคู่ขวัญ

ภาพที่ 1.7 บายศรีใหญ่แบบต่าง ๆ
(ลิตา บัวขาว, 2551)

รูปแบบของบายศรีปากชาม

มีวิธีการนับชั้นของตัวบายศรี ดังนี้

1. นับเฉพาะตัวรอง หรือนมสาว (บางคนเรียกตัวลูกหรือนมแมว)
2. นับรวมกับตัวยอด หรือตัวแม่

ทั้งนี้ เพื่อให้ได้จำนวนคี่ 3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น หรือ 9 ชั้น ซึ่งถือว่าเป็นเลขสวยและเป็นมงคล

3 ชั้น อุปมาดั่งพระรัตนตรัย มียोगค์ 3 หรือเทพเจ้า 3 พระองค์

5 ชั้น อุปมาดั่งภาคทั้ง 5 ของพระพรหม

7 ชั้น อุปมาดั่งภาคทั้ง 7 ของพระพรหม

9 ชั้น ถือเป็นมงคลสูงสุดในการดำเนินชีวิต จะได้ก้าวหน้ารุ่งเรือง
ไม่ว่าจะทำการใด ๆ มักนิยมเลข 9 มากกว่าเลขอื่น

บายศรีกรรณา

บายศรีประไพพิศ

บายศรีวราภรณ์

ภาพที่ 1.8 บายศรีปากชามแบบต่าง ๆ
(ลิตา บัวขาว, 2550)

การนำไปใช้ประโยชน์

บายศรี ใช้ในงานพิธีต่าง ๆ ของราษฎร ดังนี้

1. พิธีที่เกี่ยวกับคน

เป็นพิธีการที่มีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย เช่น การทำขวัญแรกเกิด การทำขวัญเดือน การทำขวัญตัดจุก-โกนจุก การทำขวัญบวชเณร บวชนาค การทำขวัญบ่าวสาว การทำขวัญเมื่อเจ็บป่วย การสู่ขวัญ

2. พิธีที่เกี่ยวกับสถานที่

พิธีการที่มีความสอดคล้องกับการอยู่อาศัยของคนไทย เช่น พิธียกศาลพระภูมิ การยกเสาเอก การวางศิลาฤกษ์ การสืบชะตาแบบล้านนา การบูชาเตาทำมีดของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 1.9 พิธีวางศิลาฤกษ์ศาลาเฉลิมพระเกียรติ 80 ปี
(สิตา บัวขาว, 2549)

3. พิธีที่เกี่ยวข้องสัตว์

พิธีการที่มีความสอดคล้องกับการทำมาหากินของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ เช่น การทำขวัญควาย การทำขวัญช้าง

4. พิธีที่เกี่ยวข้องพืช

พิธีการที่มีความสอดคล้องกับการทำมาหากินของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับพืช เช่น การทำขวัญข้าว

5. พิธีที่เกี่ยวข้องสิ่งลึกลับ

พิธีการที่มีความสอดคล้องกับความเชื่อของคนไทย เช่น การไหว้ครู คนตรี โขน ละคร การบวงสรวงเทวดา

ภาพที่ 1.10 พิธีบวงสรวง งานหล่อพระหลวงพ่อใหญ่ วัดบางอ้อใน
(สิตา บัวขาว, 2549)

ภาพที่ 1.11 พิธีไหว้ครูศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
(ชชาติ นาโพทอง, 2549)

พิธีกรรมบางอย่าง มีเพื่อจุดประสงค์เป็นอุบายในการสั่งสอนลูกหลาน เพื่อให้มีธรรมะ มีสติ มีความอดทน ความศรัทธา ความสามัคคี เป็นการปลูกฝังคุณธรรม ทั้งความกตัญญู ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความจงรักภักดี ความรับผิดชอบ ความสามัคคี การรู้หน้าที่แห่งตน การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ฯลฯ จึงไม่ควรมองข้ามภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย หรือเห็นว่าเป็นเรื่องมลาย

คติธรรมจากบายศรี

พานบายศรี เป็นสิ่งที่ยังบอกคติธรรมทางพุทธศาสนา 2 ประการ คือ
ฉัจฉรม ความจริงแท้แน่นอน กับ อนิจจัง ความไม่เที่ยงแท้ไม่แน่นอน
ไม่ถาวรมั่นคง ไม่จีรังยั่งยืน นิราศสุพรรณของสุนทรภู่ร้อยกรองไว้ว่า

เหมือนบายศรี มิ่งาน ท่านถนอม
jem แป้งหอม กระแจะจันทร์ ให้हरษา
พอเสร็จงาน ท่านทิ้ง ลงกองคา
ต้องลอยมา ลอยไป เป็นใบตอง

(ช่วงเป็นใบตอง ระยะเวลายาวนาน ช่วงเป็นบายศรีระยะเวลาสั้น
เพราะฉะนั้น อย่าทะนงตัวหรือทะนงศักดิ์ในช่วงที่เป็นบายศรี)

ปกติการทำบายศรี จะต้องทำจากใบตองตานี อาศัยความประณีต อดทน
ผสมทั้งศาสตร์และศิลป์ในตัว ผู้ทำบายศรีต้องไม่กล่าวคำหยาบ (บายศรีที่ใช้ใน
พิธีกรรมทางพราหมณ์ ผู้ทำต้องถือศีล 8 จึงจะทำให้บายศรีนั้น ๆ ศักดิ์สิทธิ์)
มีความหมายทางธรรมะว่า การทำความดีนั้นทำได้ยาก ต้องอดทน รักดี ใฝ่ดี
ต้องมีสติ มีสมาธิ เมื่อเราเตรียมใบตอง ฉีกใบตอง เช็ดใบตอง ม้วนนิ้วบายศรี
ประกอบตัวบายศรี และแม้แต่การแต่งตัวบายศรีด้วยดอกไม้มงคลนาม ต้องทำ
อย่างใจเย็น เบามือ ใบตองจะได้ไม่แตกจนเสียงาน นั่นคือการฝึกสมาธิ ต้องมี
สติ และสามัคคี ตลอดเวลาจึงจะสำเร็จ

จะเห็นได้ว่า บายศรี แท้จริงคือ อุบายสั่งสอนลูกหลาน ปลูกฝังธรรมะ
ความอ่อนน้อม ความจงรักภักดี ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ฯลฯ
ซึ่งเราควรชื่นชมในภูมิปัญญาบรรพชนไทยของเรา

งานบายศรี

ชื่อ / กลุ่ม ชั้น เลขที่

คำชี้แจง

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม วางแผนศึกษาใบความรู้ที่ 1 ตามหัวข้อที่กำหนด และนำข้อมูลที่สรุปได้ จดบันทึกลงในใบกิจกรรมที่ 1.1

1. ความหมายของบายศรี

.....
.....
.....

2. ลักษณะของบายศรี

.....
.....
.....
.....

3. คุณค่าของงานบายศรี

.....
.....
.....
.....

4. ประเภทของบาศรี

.....

.....

.....

.....

.....

5. ส่วนประกอบของบาศรี

.....

.....

.....

6. รูปแบบของบาศรีราษฎร

.....

.....

.....

7. การนำบาศรีไปใช้ประโยชน์

.....

.....

.....

8. คติธรรมจากบาศรี

.....

.....

.....

วาดภาพบายศรี

ชื่อ / กลุ่ม ชั้น..... เลขที่.....

คำชี้แจง

ให้นักเรียนวาดภาพบายศรีที่กลุ่มสนใจ และระบายสีให้สวยงาม
พร้อมทั้งบรรยายได้ภาพถึงลักษณะบายศรี วัสดุที่ใช้ในการทำบายศรี

บรรยายลักษณะบายศรีและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สืบสานงานบายศรี

คำชี้แจง

นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 1 และฝึกปฏิบัติแล้ว ให้ทำแบบฝึกหัดต่อไปนี้ จำนวน 10 ข้อ รวม 10 คะแนน โดยเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด และทำเครื่องหมาย x ลงในกระดาษคำตอบ

1. คำว่า “บาย” ในภาษาอีสานหมายถึงข้อใด
ก. ข้าว
ข. ภาชนะ
ค. ความดี
ง. จับต้อง สัมผัส
2. ศาสนาใดมีความเชื่อถือเรื่องว่าผีสงเทวดาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ก. พุทธ
ข. พราหมณ์
ค. อิสลาม
ง. คริสต์
3. ข้อใดเป็นการใช้ประโยชน์ของบายศรีที่ไม่เหมาะสม
ก. ใช้ประดับตกแต่งโต๊ะอาหาร
ข. ใช้ในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย
ค. ใช้ในพิธีทำขวัญญ่เหือน
ง. ใช้ในพิธีแก้บน

4. บายศรีแบ่งเป็น 2 ประเภทคือข้อใด
- ก. บายศรีปากชาม บายศรีสู่ขวัญ
 - ข. บายศรีสำหรับเล็ก บายศรีสำหรับใหญ่
 - ค. บายศรีของหลวง บายศรีของราษฎร
 - ง. บายศรีของราษฎร บายศรีตอรองทองขาว
5. บายศรีใหญ่ของราษฎร เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร
- ก. บายศรีตอรองทองขาว
 - ข. บายศรีสำหรับใหญ่
 - ค. บายศรีปากชาม
 - ง. บายศรีสู่ขวัญ
6. นมแมวเป็นส่วนประกอบของบายศรี มีชื่อเรียกหลายอย่าง ยกเว้นข้อใด
- ก. ตัวลูก
 - ข. ตัวรอง
 - ค. ตัวยอด
 - ง. นมสาว
7. ข้อใดคือบายศรีใหญ่
- ก. บายศรีเจริญญา
 - ข. บายศรีวราภรณ์
 - ค. บายศรีประไพพิศ
 - ง. บายศรีกรุณา

8. พิธีวางศิลาฤกษ์ศาลาเฉลิมพระเกียรติ 80 ปี เป็นการนำบายศรีไปใช้ประโยชน์ในพิธีการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใด

- ก. สิ่งลี้ลับ
- ข. สถานที่
- ค. พืช
- ง. คน

9. พิธีการใดเกี่ยวข้องกับสิ่งลี้ลับ

- ก. การไหว้ครูดนตรี
- ข. การบูชาเตาทำมีด
- ค. การยกเสาเอก
- ง. การสืบชะตา

10. พานบายศรีสื่อความหมายทางธรรมะ ข้อใดถูกต้องที่สุด

- ก. อย่าดึงดันกล้าให้โตไว ๆ
- ข. สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองคนดี
- ค. การทำความดี ต้องใช้ความอดทน
- ง. หากล้มลง อย่ากลัวกับการลุกขึ้นใหม่

กระดาษคำตอบ
แบบฝึกหัดที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
สรุปผล				
คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้	
รวม 10 คะแนน				
เกณฑ์การประเมิน				
คะแนน 8 - 10 = ดีมาก			ผ่าน ☐ 😊	
คะแนน 5 - 7 = พอใช้			ไม่ผ่าน ☐ 😞	
คะแนน 0 - 4 = ปรับปรุง				

เฉลยคำตอบแบบฝึกหัดที่ 1
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ข้อ	คำตอบ
1	ง
2	ข
3	ก
4	ค
5	ง
6	ค
7	ก
8	ข
9	ก
10	ค

แบบทดสอบหลังเรียน

รายวิชา ง 30239 งานประดิษฐ์ใบตอง
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2
เวลา 10 นาที

คำชี้แจง แบบทดสอบมีทั้งหมด 10 ข้อ รวม 10 คะแนน
ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว
โดยทำเครื่องหมาย x ลงในกระดาษคำตอบ

- คำว่า “บาย” เป็นคำเขมรมีความหมายตรงกับข้อใด
 - ข้าวเหนียว
 - ข้าวเจ้า
 - ข้าวสุก
 - ข้าวดิบ
- คำว่า “สิริ” ในภาษาบาลีมีความหมายว่าอย่างไร
 - แปลว่า ศิริมงคล
 - แปลว่า มิ่งขวัญ
 - แปลว่า ข้าวสุก
 - แปลว่า อิ่มเอม
- บายศรี สันนิษฐานกันว่าได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิใด
 - ลัทธิขงจื๊อ
 - ลัทธิอินเดียน
 - ลัทธิมอญ
 - ลัทธิพราหมณ์

4. บายศรีแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือข้อใด
- ก. บายศรีของหลวง บายศรีของราษฎร
 - ข. บายศรีของหลวง บายศรีตอรองทองขาว
 - ค. บายศรีของราษฎร บายศรีปากชาม
 - ง. บายศรีของราษฎร บายศรีหางหงส์
5. ข้อใดคือส่วนประกอบหลักของบายศรีปากชามทั้งหมด
- ก. ตัวบายศรี กรวยข้าว ดอกไม้ชื่อเป็นมงคล
 - ข. ตัวบายศรี แมงดา กระทงข้าว
 - ค. ตัวบายศรี แมงดา กรวยข้าว
 - ง. ต้นกล้วย ตัวบายศรี ดอกไม้ชื่อเป็นมงคล
6. ข้อใดคือการนำบายศรีไปใช้ประโยชน์ในพิธีเกี่ยวกับสถานที่
- ก. การสืบชะตาแบบล้านนา
 - ข. การสู่ขวัญ
 - ค. การบวงสรวงเทวดา
 - ง. การทำขวัญข้าว
7. การบวงสรวงเทพยดาในทุก ๆ พิธีกรรมจะขาดบายศรีใดไม่ได้
- ก. บายศรีเทพ
 - ข. บายศรีพรหม
 - ค. บายศรีบัลลังก์
 - ง. บายศรีปากชาม

8. ข้อใดคือบายศรีปากชามทั้งหมด
- ก. บายศรีวราภรณ์ บายศรีประไพพิศ
 - ข. บายศรีสุวรรณี บายศรีกรุณา
 - ค. บายศรีปวีณา บายศรีวิสัยภรณ์
 - ง. บายศรีประไพพิศ บายศรีจริญญา
9. พานบายศรีบอกถึงคติธรรมทางพุทธศาสนา 2 ประการ คือข้อใด
- ก. ขันติ โสรัจจะ
 - ข. ถันทะ วิริยะ
 - ค. มุทิตา อุเบกขา
 - ง. สัจธรรม อนิจจัง
10. ขณะเป็นนักเรียน การเรียนทำบายศรีให้สำเร็จและดี เป็นศรีแก่ตัว และวงศ์ตระกูล ควรทำอย่างไร
- ก. ซื้อตำรามาหัดเอง
 - ข. ทำพิธีบวงสรวงครูบาอาจารย์
 - ค. ทำบุญใส่บาตรอุทิศส่วนกุศลให้แก่ครูบายศรี
 - ง. ไม่ต้องทำอะไรเลย

กระดาษคำตอบ
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
สรุปผล				
คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้	
รวม 10 คะแนน				
เกณฑ์การประเมิน				
คะแนน 8 - 10 = ดีมาก			ผ่าน ☐ 😊	
คะแนน 5 - 7 = พอใช้			ไม่ผ่าน ☐ 😞	
คะแนน 0 - 4 = ปรับปรุง				

เฉลยคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง สืบสานงานบายศรี

ข้อ	คำตอบ
1	ค
2	ข
3	ง
4	ก
5	ค
6	ก
7	ง
8	ก
9	ง
10	ค

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม, กระทรวงศึกษาธิการ. **เส้นทางสู่อาชีพ**
ช่างดอกไม้สด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2544.
- จันทนา เพชรสงคราม. **งานใบตอง.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2543.
- ภัทรารุณ ทองแย้ม. **บายศรี.** กรุงเทพฯ : แม่บ้าน, ม.ป.ป.
- _____. **วัฒนธรรมการจัดพานไหว้ครู.** กรุงเทพฯ : แม่บ้าน, ม.ป.ป.
- มณีรัตน์ จันทนะพะลิน. **หนังสือชุดมรดกไทย เล่มที่ 3 ฉบับปรับปรุง**
งานใบตอง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป, 2531.
- ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ. **งานใบตอง ชุดภาชนะใบตอง.** กรุงเทพฯ :
อินเตอร์ลิงค์ โพรชาयน์, 2547.
- ศุภลักษณ์ ทับทวี. **กระทงลอย.** กรุงเทพฯ : วาดศิลป์, 2550.

คำนำ

ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ ประกอบการเรียนการสอน รายวิชา ง 30239 งานประดิษฐ์ใบตอง ชุดใบตองบายศรี เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา ค้นคว้า ปฏิบัติตามขั้นตอนในชุดฝึกทักษะปฏิบัติ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะการทำงานได้ด้วยตนเอง นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน สร้างทัศนคติที่ดี จึงให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาการประดิษฐ์ของท้องถิ่นไทย ที่สืบทอดกันมายาวนาน

การเรียนรู้ในปัจจุบัน นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้และฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนได้ โดยมีครูให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติได้ด้วยตนเอง จนเกิดทักษะ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ ประกอบการเรียนการสอน ชุดใบตองบายศรี เล่มที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี เล่มนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและผู้สนใจได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ อีกทั้ง ผู้เขียนตำราทุกท่าน ที่ผู้จัดทำได้นำมาเป็นหลักฐานอ้างอิง ศึกษา ค้นคว้า เพื่อรวบรวมเป็นความรู้ที่บรรจุในเอกสารเล่มนี้จนสำเร็จ

ลิตา บัวขาว

สารบัญ

	หน้า
คำชี้แจงการใช้ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ	1
จุดประสงค์การเรียนรู้	2
ประโยชน์ในการใช้ชุดฝึกทักษะปฏิบัติ	3
แบบทดสอบก่อนเรียน	4
กระดาษคำตอบก่อนเรียน	7
เฉลยคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน	8
ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี	9
ใบกิจกรรมที่ 1.1 เรื่อง งานบายศรี	22
ใบกิจกรรมที่ 1.2 เรื่อง วาดภาพบายศรี	24
แบบฝึกหัดที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี	25
กระดาษคำตอบแบบฝึกหัด	28
เฉลยคำตอบแบบฝึกหัดที่ 1 เรื่อง สืบสานงานบายศรี	29
แบบทดสอบหลังเรียน	30
กระดาษคำตอบหลังเรียน	33
เฉลยคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน	34
บรรณานุกรม	35

